توندو تیژی بەرامبەر بە ژنان، هۆکارەکان و ڕێکارەکان!

ناهید بەهمەنی

توندوتیژی کە لە کۆمەڵگای سوننەتیدا رەواجی زۆرترە لە هەنگاوی هەوەڵدا ژن و منداڵ دەداتە بەر پەلاماری خۆی و لە سەر بناغەی پیاوسالاری دامەزراوە.

توندوتیژی و هێرش کردنە سەر ژنان، چین، رەگەز، ئایین، نەتەوە، بیروباوەڕ، تەمەن و ئایدیولۆژی ناناسێت، لە سنوور و وڵاتی تایبەت تێپەر دەبێت و لە هەموو جێگایەك بە شێوەی جۆر بە جۆر بە کار ئەبرێت. بنەڕەتی ئەم رەفتارە نامرۆڤانە دەرحەق بە نیوەی کومەڵی ئینسانی "پیاومەزنی"یە کە تێیدا ژن بە مڵکی پیاو دەناسرێت. پیاو وەکوو یەك مەجموعە دەستی باڵای هەیە و ژنیش وەکو ژێرمەجموعەیەکی پلە دوو سەیری دەکرێت و بەرپرسایەتی و دەسەڵاتیش لە سەر ئەساسی ئەم دابەش کردن و لێکدانەوە نابەرابەرە ناوەرۆك و مەعنای پێ دەدرێت.

ناحەقتر ئەوەیە کە ئەم سیستمە و ئەم فەرهەنگە دایمەن بۆ شاردنەوەی زوڵمی پیاوان هوو سەبەب دەبینێتەوە و دڕندەیی و سەرکوتی ژن لە لایەن پیاوەوکەیەوە بە نیشانەی خوشەویستی زۆری پیاو بەرامبەر بە هاوسەرەکەری دەزاندرێت و لێدان بە پێوانەی وەفا و بەدەربەست بوونی پیاو لە قەڵەم دەدرێ. یان دەگوترێت کە قودرەت نواندن واتە زەبر و زەنگ بو پیاو بە هۆی هۆرمۆن و فیزیکی جیاوازەوە لە جوملەی نیازی سروشتی پیاوە و لە راستیدا لێدان لەم رێگایەوە بو نێرینە پاساو دەکرێ و بەم جۆرە نهادینە دەبێ.

لەوەش خراپتر لە وڵاتانێك کە قانون و یاسای بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا لە سەر ئایین و نەریتی شەرعی دارژاوە، وەکوو ئێران، تەبەعیەتی ژن لە پیاو دەشبێتە قانونی پیرۆز. بەلام زوڵم لە ژن و لەوانە توندوتیژی بەرامبەر بە رەگەزی مێ پێوەندی قووڵتری بە نەریت و عورفی "پیاو سالاری"یەوە هەیە تا "شەرع". ئەگەر چی ئایین ئەم کۆت و بەندانە چڕوپرتر دەکات و هەروەها بە نەگۆڕ و پیرۆزیان دادەنێت.

جەوهەری پیاومەزنی لە بنەڕەتدا ئەمەیە کە پیاودەیهەوێت و تێدەکوشێت بە هەموو شێوەیەك و لەوانە بە زەبری کاریگەری توند وتیژی ژن کۆنترۆڵ بکات و بیباتە ژێر رکێفی خۆیەوە. شێوەی روانین بۆ ژن پێوەندی راستەوخۆی بە نەوعی روانین بۆ دەسەڵات هەیە. بە واتەیەك جێگەو پێگەی ژن لە کۆمەڵگادا رەنگدانەوەیەك و پێوانەیەکیشە لە رادەی دابەش کردنی دەسەڵات و سەروەری نێوان ژن و پیاو. دەکرێ بڵێین پیاو و توندوتیژی ئاوەڵدوانەی یەك نین، بەڵکوو دەسەڵات و توندوتیژی پێویستیان بە یەکتر هەیە.

لێدان و کوتان، کە تەنانەت زۆر جار دەبێتە هۆی گیان لەدەستدان، سەرتایی ترین نەوعی توندوتیژییە. ئەم دیاردەیە لە وڵاتی بێیاسا و سوننەتی و لەوە خراپتر عەشیرەتیدا نەك تەنیا ناشیرین نییە و نادرێتە بەر رەخنە، بەڵکوو بەجۆرێك معیارێکیشە بو راگرتنی "رێز" و گەورەیی پیاو و بەرەسمی ناسینی رادەی دەسەڵاتی بەسەر ژندا.

مەرج نییە کە توندو تیژی لە حەنای ژنان دایمەن بە لێدان و زەبرو زەنگی فیزیکی نیشان بدرێت. زانایانی دەروونناسی و پسپۆڕانی ئەم بوارە لە وڵاتانی پێشکەوتوو لە بەرهەمی لێکولینەوەکانیاندا بەوە گەیشتوون کە پیاوان لە مەڕ خۆ بە بالاتر زانین وبۆ راگرتنی ئەم حالەتە روحیە لە بەرامبەر ژنەکانیاندا شێوە و تکنیکی دیکەش لە هەلس و کەوتی روژانەدا بە کار دەهێنن. یەك لەوانە توندوتیژی دەروونی نەفسی ورەوانییە. بۆ نمونە سەرنج نەدان بە قسە و بوونی ژن لە نێو جەمعدا. کاتیك ژنیك لە نیو جەمعێکدا رشتەی کەلام بە دەستەوە دەگرێت،پیاو بێتاقەت دەبێت و لە سەر جێگاکەی ئارامی نییە یان لە سەر کورسییەکەی جولەجول دەکات یان دەس دەکات بە خوێندنەوەی نووسراوەیەك و ئەگەر ئەوەش نەکات تماشای ژنە قسەکەرەکە ناکات و بەم شێوەیە ئەو بە بچوکتر لەوە دەزانێت کە گوێی بو شل بکات. ژن لەمەدا زور هەست بە بێقابیل بوون و کەم بایەخی و تەنانەت نامن بوون دەکات.

جاری وایە لە جیاتی قسە پێ وتن و سووکایەتی بە زمان، سکوت و بێدەنگی وەکوو چەکێك لە لایەن پیاوەوە بە کار دەبرێت و کاریگەری عاتیفی دەکاتە سەر ژن. بە پێی ئەزموونەکان پیاوان زور جار بۆ بەدیهێنانی خواستەکانی خۆیان لەم رێگایەوە کەڵکی باشتر وەردەگرن تا زەبرو زەنگ. مەتەڵەك وتن و نەوعێك لە دوان و قسە کردن کە دەبێتە هۆی ئازاری روحی و تەحقیری ژنان یان گاڵتە کردن بە کارێك کە "ژنانە" نییە وەکوو کاروباری تەکنیکی و بەپێی نەریت کاری "پیاوانە"یە و ژن جەسارەت لە خۆ نیشان دەدات و دەیکات. یان شاردنەوەی نهێنی و ئەسرار لە ژن. بێباوەڕییەکی تەواو لەمەدا زەق دەبێتەوە. زۆرێك لە پیاوان گرینگترین بڕیار و تەسمیماتی ژیانیان بەبێ ئاگادار بوونی ژنەکەیان عەمەلی دەکەن. سوننەتی پیاو مەزنی عەقلیەتی ژن بە گشتی بۆ بریاردان و حوکم بڕینەوە بە لاواز و کەم و کورت دەزانێ. بڕوا کردن بە ژیری و توانای مێینە لە بواری بڕیارداندا خۆی لە خۆیدا زەمینەیەکە بۆ بە حەسێب هێنانی توانایی ژن و مەجال بۆ رەخساندنی بۆ گەیشتن بە چوار چێوەیەك لە دەسەلاتداری، ئەگەر چی بەرتەسکیش بێت و ئەمەش تابووە و نابێ بشکێت .

جنێودان، هەڕەشە کردن، تەعقیب، بێمبالاتی بە هەست و خواستی ژن لە هەموو بوارەکاندا وێڕای بێبەش کردن لە ئیمکاناتی مالی و ئابووری کە بە تەواوی ژن دەکا بە دەسەنە خۆری پیاو، دەبێتە هۆی فشاری روحی بو ژن. بە گشتی کاریگەری توندوتیژی رووحی قووڵتر و درێژخایەنترە.

دەسدرێژی جینسی بەرامبەر بە ژنانی کارمەند و کرێکار لەلایەن کاربەدەستان و کارفەرماکانەوە کە زوربەی وەختەکان لە بەر مەترسی

دەرکردن لەسەر کار و بێکار بوون و هەروەها بێئابروو بوون بێدەنگی لێدەکرێت و قەد بەو رادەیەی کە روو دەدات دەرناکەوێت. توندوتیژی جینسی دژ بە ژن زوربەی جارەکان بە پەنامەکی و دوور لە چاوی ئەم و ئەو دێتە کایەوە. لە دەسدرێژی جینسیدا شەرم دەبێتە هۆی شاردنەوەی. ئاشکرایە لەم وەزعەدا خۆکوشتن و خۆسوتاندن رێگای دەربازبوونە لە جەهەنەمێك بە نێوی ژیان کە بۆیان خوڵقاوە. لە ماوەی چوار ساڵدا لە ٢٠٠٣ تا ٢٠٠٧، ٢٠٠٠ ژن لە ئێران خۆیان سوتاندووە.

توندوتیژی سیاسی لە کۆمەڵگادا بنەمای هەموو توندوتیژیەك پتەو دەکاتەوە و دەبێتە هۆی نهادینە بوونیان. چونکە دەوڵەت لە رێگای لە بەرچاونەگرتنی مافی ژنان لە دارشتنی یاسادا ئەسلی نابەرابەر بوونی مافی ژن و پیاو دەکاتە قانونی و رێگا بۆ بە دەسەلات نەگەیشتنی ژنان یان رێگا پێنەدانیان لە زوربەری بوارە کومەڵایەتی، سیاسی و شوغڵە سەرەکییەکاندا خۆش دەکات. لەو چەشنە رژیمانەدا داکۆکی کردن و پشتیوانی دەرمانی و دەروونی وخزمەتگوزاری لەو کەسانەی کە قوربانی توند وتیژین جێگایەکی لە پروژە و ئەرکەکانی حکومەتدا بەرامبەر بە شارۆمەندانی نییە و تەنانەت زوربەی جارەکانیش ژنانی زوڵم لێکراو نەك وەکوو قوربانی بەڵکو وەکو خەتابار و تاوانکار دەناسرێن.

داکۆکی نەکردن لە یەکسانی ژن و پیاو لە سیاسەت داناندا وا دەکات کە نێرینەی ماڵ وەکوو باوك، برا و مێرد لە سایەی ئەم بێ پشتیوانیەدا هەموو یاسا و نەریتی نایەکسان و زاڵمانەی نێو کۆمەڵگا بەبێ ترس لە بنەماڵەی خۆیدا دابمەزرێنێ. ئەو هەموو ژن کوشتنە لەلایەن برا و باوك و مێردەوە بە نێوی دیفاع لە شەرەف وناමووس نیشاندەری ئەم راستییەیە و دەوڵەت و فەرهەنگی پیاوسالارانە پێکەوە دیواری زیندانی ژیان بو ژنان بە چەن قات پتەوتر دەکەنەوە. بە تایبەت لە ئیران، ئەو وڵاتەی کە هەڵاواردنی جینسی قانوونی کراوە.

حیجابی زۆرەملیش، لە جوملەی توندوتیژی دەروونیدایە، بەڵام هەروەها بەبۆنەی بە یاسایی کردنی لە کۆمەڵگای ئێران لە ماوەی سێ دەیەی رابردوودا دەچێتە خانەی زوڵمی سیاسیشەوە. حکومەتی ئیسلامی ئێران بە بیانوی حیجابەوە بەردەوام و شێلگیرانە ژنانی داوەتە بەر پەلامار وزەخت و زۆر، بە گۆپاڵی حیجاب دوژمنایەتییەکی ساختەی لە نێوان ژنی "موسڵمان" و ژنی "کافر"دا پێکهێناوە و نارەزایەتی و بێزاری ژنانی لە بارودۆخی نالەبار و نامرۆڤانەی داسەپاو بە سەریاندا، بەردەوام بە چەکی "حیجاب" دامرکاندووە و بە شێوەیەکی ئاشکرا جیاوازی نێوان ژن وپیاو و هەڵاواردنی جینسی لە کۆمەڵگادا لە هەموو کاتێك زیاتر پەرەپێداوە.

تەڵاق نەدانی ژن لە کاتێکدا کە ژن خوازیاری تەڵاق سەندنە، فرەژنی پیاو تەنانەت بەبێ ئیزنی ژنی هەوەڵ، نەدانی مافی سەرپەرشتی منداڵان بە ژن لە کاتی جیابوونەوەدا، بەرگری کردن لە کاری ژن لە دەرەوەی ماڵ و بێدەسەڵاتی ئابووری، لە جوملەی توندوتیژی حقوقی دان.

راگرتنی دەسەڵات بە بێ توندوتیژی ئەویش لە چوارچێوەیەکدا کە سنووری بۆ دابین نەکرێت، لە کۆمەڵگا و لە بنەماڵەدا، بەرێوە ناچێت. نەوعەکانی خشونەت بەرامبەر بە ژنان هەر وەکوو رادەی کاریگەرییەکەی بەرفراوان و جورواجورە.

توندوتیژی بەرامبەر بە ژنان گرفتێکە کە لە وڵاتانی لە حاڵی پەرەسەندندا، شارستانییە کۆنەکاندا، وڵاتانی دێموکراتیك، وڵاتانی ئیستیبدادی کەم تا زۆر هەیە وتەنانەت هاوکات لە گەڵ قەیرانە کۆمەڵایەتییەکانی دیکەش وەکوو شەڕ، قەیرانی ئابووری و هتاد زیاتر پەرە دەستێنێت. بۆ ئەو ژنانەی کە کچی ماڵن، خوشکن، هاوسەرن، بووکن، هاوسەری پیشوون، هاوژینن، ئاسمانی ئەم زوڵمە هەزار وێنەیە هەر یەك رەنگە.

ئاماری رەسمی یەکیەتی ئوروپا دەڵێ کە توندوتیژی ناو بنەماڵە گرینگترین هۆکاری مەرگ لە نێوان ژنانی ١٦ تا ٤٤ ساڵدایە لە ئوروپا. نەخوشی شێرپەنجە و رووداوی ماشێن بە نیسبەت توندوتیژی بنەماڵە لە رادەی دوهەم و سێەمدان.

بێدەسەڵاتی مالی و ئابووری ژن بناغەی توندوتیژی پیاو دەرحەق بە ژنە. بە گوێرەی لێکوڵینەوەکان، سەرەڕای دەورەگەلێکی ناوبەناو لە رەفتاری سووك و نامرۆڤانە بەرامبەر بە ژنان، ئەوان لە سالی هەوەلی هاوسەری، لە دوای منداڵ بوون، لە کاتی تەنگەژەی ماڵی، لە دەورەی دووگیانیدا و لە تەمەنی میانساڵیدا زورتر تووشی توندوتیژی دەبن.

بە کارهینانی وشەی رەکیك و ناشیرین، بیانووگرتنی یەك لە دوای یەك، دەنگ هەڵبرین و تووڕەیی، دەستووردان و داخوڕین، هەڕەشەی کوشتن، بێبەش کردن لە خواردن، کوتەك و لێدان، مەجبوور کردن بە کاری پێچەوانەی ئەخلاق و قانوون، پێش گرتن لە سەربەخۆیی ئابووری، لە خوارەوە بوونی حەقدەستی کارکردنی ژنان لەچاو حەقدەستی پیاوان، پێوەندی جینسی بەزۆر، مەجبوور کردن بە دیتنی فیلم و وێنەی دژی ئەخلاق، فرەژنی، بێبەش بوون لە سەرپەرشتی مندال لەدوای جیابوونەوەی ژن و پیاو، قاچاغی کچان و ژنان بۆ وڵاتانی دنیا و بازرگانیی سێکس، بەردەباران،سیغە یان هاوسەریەتی کاتی،حیجابی زۆرەملی، قەدەغە کردنی ئیزدواجی ژنی موسڵمان لەگەڵ پیاوی غەیری موسڵمان، بەحیساب هێنانی کچی تەمەن ٩ ساڵ وەکوو ژنی باڵغ، بەحسێب هێنانی ژن بە نیوەی پیاو لە قەزاوەت و شەهادەتدا، بەرپێگری لە خوێندن و فێربوونی زانست بۆ کچان، خەتەنەی کچان، لەناوبردنی منداڵی کچ پێش لە دایك بوون و دەستدرێژیی جینسی سیستماتیك لە کاتی شەڕ و لە بەندیخانەکاندا، وێنەکان و شێوەکانی توندوتیژی دژی ژنانن.

بەگوێرەی سەرچاوەکان بازرەگانیی سێکس بە ژنان لە دوای قاچاغی چەك و مادە سڕکەرەکان سێهەمین بازرگانی پرسوود و نایاساییە. بەپێی راپۆرتی رێکخراوی نێونەتەویی "کار"، ئەمە نمونەیەکی بەرچاو لە هەڵاواردنی سەردەمی هاوچەرخە بۆ ژنان. ساڵێ میلیۆن و نیوێك ژن بە قاچاغ دەس بە دەس دەکرێن. قاچاغبەرەکان و کڕیارانی ئەم بازرگانییە دزێوە لە رێگای پۆستی ئەلەکترۆنیکەوە بە نێوی "بووکی سفارشی" ئەم کچان و ژنانە بۆ وڵاتانی دنیا بەڕێ دەکەن و دواتریش بە مەبەستی کەڵك لێ وەرگرتنی جینسی دەدرێنە وڵاتی سێهەم. قاچاغچیەکان بۆ هێنانی ئەم کۆیلانە تەرحیکیان هەیە بە نیوی "تەرحی راو"، ئەویش ئەوەیە کە ئەم ژنە دزراوانە لە سەرەتاوە بۆ ماوەی ٤٢ سەعات لە دیوێکدا حەبس دەکرێن و ٧-٦ کەس دەستدرێژییان پێدەکەن. لە دوای ئەم کارەساتە ئەم ژنانە لە باری دەروونی و باوەر بەخۆوە دەڕووخێن ولە لایەکی تریشەوە بە هۆی نەبوونی جێگا و سەرپەناوە دەبنە بوونەوەرێکی بە تەواوی فەرمانبەر و بێئیرادە. ڤیزا و پاسپۆرتەکانیشیان لەلای قاچاغبەرەکانە و بۆیەش ناتوانن هەڵێن و لە لایەکەوە لە ترسی گرتنی پۆلیس و لەم لاشەوە لە ترسی قاچاغچیەکان ئەو ژیانە ژێردەستەییە و وئەو سووکایەتییە قەبووڵ دەکەن. بە گوێرەی مەجمەعی پارلمانی شورای ئوروپا لە سەدەی ٢١دا هێشتا کۆیلە لە ئوروپا ماوە و و زوربەشیان ژنانن و بە نێوی کارەکەری بۆ ماڵان دەفروشرێن بە وڵاتانی دیکە.

توندوتیژی دەرحەق بە ژنان ریشەی لە هەڵاواردنی رەگەزیدایە و هەروەها پەرە پێدەریشیەتی. توندوتیژی ناهێڵێت پێناسەی "پیاوانە" لە سایەی زانست و تێگەیشتنێکی ئینسانی و فەرهەنگێکی ئازادپەروەرانەوە بکەوێتە بەر رەخنەوە، مەودا بۆ ژن ناهێڵێتەوە بۆ فکر کردنەوە

ودەربازبوون، ئاستی چاوەڕوانی و خواستەکانی دێنێتە رادەیەکی خوارەوە تا ئاستی کۆیلەیەك، ناهێڵێت مەنتقی لاوازی "پیاوسالاری" و زاڵ بوونی پیاو بە هۆی فیزیکی بەهێزەوە بکەوێتە لاوە و تەریك ببێتەوە. "پیاوسالاری" بو راگرتنی دەسەلاتەکەی نیازی بەم "زۆری بازوو"ە هەیە. سروشتی و ئاسایی بوونی ئەسلی "ژێردەستەیی" ژن بۆتە باوەڕێکی قووڵ نەك هەر لەنێو پیاواندا بەڵکوو بەداخەوە لە نێو ژنانیشدا. توندوتیژی لە وەها باروودۆخێکدایە دەوام دەهێنێت.

پسپۆران دەڵێن ئەوڕۆ بنەماڵە پرمەترسیترین شوێنە بۆ ژن. لە وڵاتانێك کە بەتایبەت پشتیوانی دەسەلات وکۆمەڵگا لە ژن بە عورف و بە شەرع لە پێناوی دامەزراندن ودابین کردنی هەڵسوکەوتێکی ئینسانی نیوان دوو لایەنی ژن و پیاودا لە ئارادا نییە و نەسەلماوە، ئەم دیاردەیە و کاریگەرییەکانی لەسەر نەك تەنیا هەر ژن بەڵکوو منداڵ و بەگشتی بنەماڵەش دەورێکی زۆری هەیە. توندوتیژی لە حەنای منداڵ لە بنەماڵەدا لە لایەن باوك و دایکەوە بە نێوی "ئەدەب" و "پەروەردە" قەبووڵ کراوە و سنووریشی بۆ دانەنراوە. هەر بۆیە بەم بیانووەوە لێدان لە منداڵ و بەتایبەت منداڵی کچ ئاساییە و لەم رێگایەوە توندوتیژی لە بنەماڵە دا پەرە پێدەدرێ. لە ئاکامدا نەوەیەکی نەخۆش لەباری دەروونییەوە و هەروەها کومەلایەتیشەوە پەروەردە دەکرێت کە تێیدا منداڵی کچ هەر رێرەوی خامۆش و بێ تەوەقوعی رێگای دایکیەتی و منداڵی کوڕیش هەڵسوکەوتی باوکی دەکاتە پێوانە و نموونە بۆ هەڵسوکەوت لە گەڵ شەریکی ژیانی.

ئامارەکان ئەوە دەسەلمێنن کە پانتایی و سنووری کاریگەرییەکانی توندوتیژی چوارچێوەی خێزان و بنەماڵە تێپەر دەکات. واتە ئەوانەی کە زورتر ئاسایش و ئەمنییەتی کۆمەڵگایش دەخەنە مەترسییەوە کەسانێکن کە شاهیدی توندوتیژی لە بنەماڵەیاندا بوون لە تەمەنی منداڵی و مێرمنداڵیدا. کە وایە نائەمنی لەنێو بنەماڵەدا نائەمنی کۆمەڵایەتیشی پێوە بەسراوە.

کۆمەڵگای سوننەتی و پاش کەوتوو، کێشەی ژن و منداڵ و بەگشتی توندوتیژی لە بنەماڵەدا بە کێشەیەکی خوسووسی دەزانێت و دەوڵەت و دەزگاکانی لەم چوارچێوەیەدا لەمەڕ چارەسەر کردنی ناکۆکی و توندوتیژی بەرپرسایەتییان نییە. بەڵام کۆمەڵگای پێشکەوتوو ئەم بەرپرسایەتییە ناخاتە سەر ئەستۆی تاك، بەڵکوو دەوڵەت بە نۆێنەرایەتی خەڵك و کۆمەڵگا بە پێی یاسا بریار دەدات. یاسا لەلایەکەوە دەبێتە ژێرخانی نەزم و دادپەروەری و لە روویەکی دیکەوە فەرهەنگی پێشکەوتوو پەرە پێدەدا. چون تەنیا یاساش نییە کە کاریگەری هەیە، بەڵکوو فەرهەنگیش دەبێ ئاڵوگۆڕی بە سەردا بێت. میدیا دەبێ دەوری بێلایەن و بەئینسافی هەبێت لە ناساندنی رواڵەتی زوڵم و زۆردا و لە دەرخستنی دەنگی ناڕەزایەتییەکاندا. بزووتنەوەی ژنان و هەموو بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان و دام ودەزگاکانی کۆمەڵگای مەدەنی لە کوردستان نیازیان بە راشکاوی، لێبراوی و شەفافیەت لەم رێگایەدا و لە هەمان کاتدا "یەکبوون و یەك دەنگیش" هەیە. نەك هەر ژن کوژی، بەڵکوو هەموو ئەم دیمەنانە لە توندوتیژی بەرامبەر بە ژن بە هەموو هەوڵ و تەقالایەك دەبێ بگۆڕدرێت، دەبێ لە باری ئەخلاقییەوە عەیب و شوورەیی و لە رووی یاساییەوە سزاهەڵگر بێت. توندوتیژی بەرامبەر بە ژن نابێت بێسزا بمێنێتەوە. تێکۆشان بۆ دابین کردنی یاسایەکی مۆدێرن، دێموکراتیك و مرۆڤدۆستانە بەرهەمی کاری دەسەلاتێکی مۆدێرن و دێموکراتە. هەر بۆیەش ئەم خاڵانەی خوارەوە وەکوو خاڵگەلێکی سەرەکی لە پرۆژەیەکی جیدیدا بۆ پێکهێنانی باروودۆخێکی ئازاد و ئەمین دەبێ بەئەنجام بگات و ببێت بە سەرەتایەك بۆ رێفۆرم لەمەڕ داکۆکی کردن لە کەرامەت و کەسایەتیی ئینسانی ژن و لەم رێگایەشەوە بەهرەمەند بوون لە بنەماڵەیەکی سالم و سەرفەراز:

- جیاکردنەوەی شەریعەت لە حکومەت.
- دارشتنی یاسایەکی نوێ لەسەر بناغەی راگەیاندنی جیهانیی مافی مرۆڤ.
- تەزمینی پشتیوانی قانونی و خێرای نیهادە قانونییەکانی وەکوو پولیس و دەزگا ئەمنییەتییەکان لەو ژنانەی کەوتوونەتە بەر توندوتیژی.
- لێکۆڵینەوەی قانونی لەلایەن دەزگای حکومەتی و قەزاییەوە لە سەر کەیسی کەسانێك کە ژن لە ریگای فیزیکی، جینسی، دەروونی و هتاد دەدەنە بەر پەلامار و هەرەشە و بە سزا گەیاندنی ئەو کەسانە.
- دابین کردنی بودجەیەکی شیاو لەلایەن دەوڵەتەوە بە مەبەستی پەروەردەکردنی کادر و کەسی پسپۆر لەم بوارەدا وەکوو راوێژکاری کۆمەڵایەتی و راوێژکاری بنەماڵە.
- دانانی ماڵی "ئەمن" بو ئەو ژنانەی کەوتوون و دەکەونە بە رپەلاماری توندوتیژییەوە و دابین کردنی سیستەمی حەرەس ونیگابان بۆ پاریزگاری لێکردنیان.
- فێر کردنی ژنان و پیاوان بە چۆنیەتی بە کار هێنانی پێوەندی شیاو و بەرابەر لە نیوان ژن وپیاودا، لە باری زانستی، فەرهەنگی، بیهداشتی و ئەخلاقییەوە.
- قەدەغە کردنی تەمێی جەستەیی منداڵان لە بنەماڵە و لە کۆمەڵگادا کە دەبێتە هەوێنی ئاسایی کردنەوەی توندوتیژی بە گشتی.
- دانانی کلاس و دەورەی فێرکردنی خویندن و نووسین، هەروەها و بە گشتی خوێندن بۆ ئەو ژنانەی کە شانسی خوێندنیان نەبووە، لە شار ولە گوند و بە تایبەت بو ژنانی قوربانی توندوتیژی.
- دانانی دەوەرەگەلێك بۆ فێرکردنی پیشە و شوغل بە گشتی بۆ ژنان تا شانسی کاریان زیاتر و بەرێوە بردنی ژیانیان و سەربەخۆیی ئابووریان زۆرتر تەزمین بکرێت.
- دارشتنی تەرحی "بەلاوەچونی موسبەت" واتە تەبعیزی موسبەت بۆ ژنان وەکوو توێژێکی کۆمەڵایەتی کە زوڵمیان لێکراوە و بەشیان لە دەسەلاتدا لە گەڵ نەقش و دەوریان لە کۆمەڵگادا نایەتەوە. ئەم شێوەیە کاریگەریی بەرچاوی لە سەر گەشە پێدانی عەقلیەتی مودێرن و بەرابەریخوازانە لە نێو کۆمەڵگادا هەیە و لە زوربەی وڵاتانی پێشکەوتوو تاقی کراوەتەوە.
- ئێمە وەکوو ژنانی بەدەربەست بە کێشەی ژنی کورد و رزگارییەکەی لە بەشی رۆژهەلاتی کوردستان، بێگومان ئەزموونی کوردستانی باشوور دەبێ بکەینە نمونەیەك بۆ دەرس لێوەرگرتن. نەهێڵین لە ئاڵ وگۆڕەکانی داهاتووی کوردستانی ئێران کێشەی ژن لە هەموو لایەنێکیەوە بکەوێتە پەراوێزی کێشە کومەلایەتییەکانی دیکەوە و بە بیانووی سونەت و ئایینەوە رێگای سێکولار و مۆدێرنی ئازادی و سەرکەوتنمان وون بکەین.